

værdigheder i Ringkøbing amt. Nu får pigen næppe nogensinde sit korrekte årstal. Men det er nok også uvæsentligt

i forhold til den fortræffelige orientering, bogen ellers giver

Fin i H. Lauridsen.

ØKONOMISK OG SOCIAL HISTORIE

Jens Engberg: »Bliktude«. *Blik- og Rørarbejderforbundet 1890-1990*. (1990). 398 s.

Alle ved, hvad en »bliktud« er. Men ved alle også, hvorfor en bliktud, alias en blikkenslager laver blikkenslagerarbejde. Hvis ikke, så er muligheden der for at læse om det i bogen »Bliktude«, som Blik- & Rørarbejderforbundet har udgivet i anledning af 100 års jubilæet i august 1990. Forbundet har fået historikeren Jens Engberg til at skrive bogen.

Jubilæumsbøger er en svær genre. De er ofte blevet beskyldt for at forherlige organisationen og glemme de arbejdere, som organisationerne skulle være repræsentanter for. En sådan kritik kan ikke rettes mod »Bliktude«. Der er meget om blikkenslagerne og udviklingen i deres arbejde.

Historien om blikkenslagerarbejdet er ganske spændende. Blikkenslagerfaget har rødder tilbage i laugstiden; blikkenslagerne var lygtemagere, de arbejdede i blik. Senere tog blikkenslagerne tagtækkearbejdet til sig og kom derved ind i byggeriet. Blikkenslagerarbejdet i byggeriet tog voldsomt til i sidste halvdel af det 19. årh., da huse og ejendomme fik tagrender og nedløbsrør, hvortil kom tagdækning med zink. I samme periode voksede blikkenslagerens værkstedsarbejde med at lave alskens blikvarearbejder til landmænd og byboere. I de første årtier af dette århundrede blev det meste af dette værkstedsarbejde overtaget af fabrikker, og det voldte blikkenslagerforbundet proble-

mer. Men det lykkedes forbundet at sætte sig på arbejdet med sanitære installationer, alt rørarbejdet ved installation af vand og varme; blikkenslagerne blev i det store og hele bygningsarbejdere; og det blik, som havde givet faget navn, blev mere og mere fortrængt af nye materialer, plastik især. Som det siges i bogen: »Lygtemagerne, som havde gjort sig til fremstillere af husgeråd i blik, var nu for størstedelens vedkommende blevet til bygningarbejdere.« (s. 277) Det er en god og interessant historie, der fortæles i bogen. Der redegøres grundigt for hvordan blikkenslagerne og forbundet har erobret nye arbejdsområder, efterhånden som gamle forsvinder.

Spændende er ikke mindst de erindringsbeskrivelser af faget, af arbejdet og arbejdsforhold, læretid etc., som fremstillingen er rigt forsynet med. Her er der masser af interessante oplysninger at hente.

Løn- og overenskomstforhold fylder nødvendigvis en del i en jubilæumsbog som denne. Alligevel savnes noget analyse. En af blikkenslagerforbundets første mere omfattende overenskomster (med Centriforeningen af Blikkenslagere og Købersmede i Jylland) er trykt op (s. 82). Vældig godt og lovende tænker man som læser. Men i resten af bogen får vi desværre kun de sædvanlige tal fra Danmarks statistik om time- eller ugelønningernes bevægelse; de går sommetider lidt ned, men for det meste op; som netop er prinstallet anført for at give et indtryk af

reallønnen. Men hvad fortæller sådanne tal? Fortæller de, hvad en blikkenslager tjener? Det gør de ikke! Hvor stor rolle spillede disse lønsatser? Hvor tit arbejdede blikkenslagere på timeløn? Hvor meget fyldte akkordarbejdet? Hvordan har det udviklet sig op igennem dette århundrede? Læseren får et glimtvis indtryk af de besynderlige prislister i forbindelse med forhandlingerne om de specielle krav i 1956 (s. 288). Hvorfor får vi ikke en nyere overenskomst inden for rør og blik at se? Det kunne have været rart at få mere at vide om, hvordan løndannelsen egentlig er foregået inden for faget. Omkring århundredeskiftet udgjorde akkordarbejdet ca. 50 % i blikkenslagerfaget, en sådan oplysning ville være ganske relevant at få med. Det ville også være interessant at få at vide, hvordan blikkenslageren ligger og har ligget i forhold til andre LO-fag. Er blikkenslageren en højtlønnet arbejder? Har blikkenslageren lønmæssigt set ændret status i tidens løb? I en bog på små 400 sider om faget skulle det have været muligt at give svar på sådanne enkle spørgsmål, især da forfatteren har haft adgang til det relevante kildemateriale.

Et enkelt dunkelt punkt i denne forbindelse skal blot nævnes. Vi får at vide (s. 147), at overenskomstlønningerne i blikkenslagerfaget siden 1911 havde været minimumslønninger, men det var de ikke længere; vi er nu i årene 1921-24. I 1921 fik arbejdsgiverne timelønnen sat ned fra 1,75 kr. til 1,60 kr. I 1922 fik blikkenslagerne endnu en lønreduktion, nu blev normallønnen sat ned til 1,75 kr. i timen (s. 149). Hvor var den drastiske lønnedsættelse?

Det vil altid være et valg, hvor meget af den bredere samfundsmæssige baggrund, der skal med i en sådan fagforeningshistorie. Men uanset hvordan dette valg foretages, er det et krav, at fremstillingen på disse punkter er præ-

cis. I nogle af de afsnit, hvor forfatteren forsøger at sætte forbundets udvikling ind i en bredere samfundsmæssig sammenhæng, er fremstillingen unødvendigt upræcis. Hvor har forfatteren læst, at landbruget leverede kapital til investering i industri i byerne? (s. 12). Hvorfor er historien om påskekrisen i 1920 så unøjagtig? I virkeligheden er historien om blikkenslagerforbundets stilling under påskekrisen i foråret 1920 interessant, fordi den viser, hvordan de udenforstående (d.v.s. uden for De samvirkende Fagforbund stående) fag fulstændig blev sat ud af spillet. Blikkenslagerforbundet havde tidligt meldt sig ud af DsF (LO) og valgt at blive udenfor. Blikkenslagerne kunne ikke undslå sig for at gå med i generalstrejken, men de fik ingen del i beslutningerne om strejken. Hvem kender ikke DsF-kasserer Emanuel Svendsens skildring i »En nyboderdrengs erindringer« af sammenstødet med blikkenslagerformand Lytjohan på mødet den 3. april 1920. Den historie ville have været relevant at få med. Beskrivelsen af storkonflikten i 1925 er lige så upræcis, og hvorfor skal vi høre den samme historie om overenskomstsituationen i 1931 to gange med kort mellemrum?

Sådanne enkelte kritiske bemærkninger rokker ikke ved det generelle, at det er en spændende og oplysende bog om blikkenslagerne. Værd af fremhæve er ikke mindst kapitlerne om udviklingen i faget – f.eks. kapitlerne »Ungsvend« (s. 266 ff.) og »Blikkenslagerliv i 1940'erne og 1950'erne« (s. 262 ff.). Men der er mange andre gode afsnit i »Bliktude«. Rør- & Blik har fået en bog, som de har al grund til at være tilfredse med.

Knud Knudsen

Hans Chr. Johansen: *En koncern i udvikling 1942-92*. Alm. Brand af